didaskalia
gazeta teatralna

Z numeru: **Didaskalia 171**
Data wydania: październik 2022
Źródło: https://didaskalia.pl/pl/artykul/meskosci-w-teatrze-mapowanie-pola

/ MĘSKOŚCI

Męskości w teatrze: mapowanie pola

Wiktoria Tabak

Pomysł na blok tekstów skupionych wokół męskości zrodził się we mnie półtora roku temu. Miałam poczucie, że temat ten, choć silnie problematyzowany na gruncie literaturoznawstwa i kulturoznawstwa, nie jest dostatecznie obecny w refleksji teatrologicznej. Ostatnią próbę przekrojowego uchwycenia sposobów przedstawiania męskich tożsamości w teatrze i dramacie stanowiła bowiem wydana ponad dekadę temu książka *Inna scena. Koniec męskości?* pod redakcją Agaty Adamieckiej-Sitek i Doroty Buchwald, w której część autorek i autorów nakłuwała mechanizmy patriarchalnej przemocy oddziałujące nie tylko na kobiety, ale również na mężczyzn niemieszczących się w kulturowo wartościowanych i uniwersalizowanych ideałach męskości. Wątek ten nie został wówczas wyczerpany, a w dodatku – po dziesięciu latach – domagał się zaktualizowania i rozszerzenia o analizy powiązane choćby z krytyką instytucjonalną, ruchem MeToo czy z trajektoriami manosfery. Pisząc *call for papers* wychodziłam więc z założenia, że złożoność i niestabilność pojęcia męskości wymaga mnogich konceptualizacji ujawniających wielokierunkowe

procesy konstruowania, odgrywania, umacniania, rozregulowywania lub całkowitego odrzucania paradygmatów płciowych na rzecz płynnych ujęć tożsamościowych. Nie zależało mi na wypracowaniu jednowymiarowych definicji, lecz na poszukiwaniu odświeżających ujęć dyskursywno-badawczych użytecznych szczególnie do badania zjawisk teatralnych.

Trudno jednak udawać, że w przeciągu tych kilkunastu miesięcy, jakie minęły od chwili ogłoszenia otwartego naboru do momentu publikacji tekstów, nic się w tym polu nie zmieniło. Rosyjska inwazja na Ukrainę nie tylko zdezaktualizowała dotychczasowe kategorie opisu i porządki myślenia o męskościach, ale także skierowała naszą uwagę na wcześniej bagatelizowane bądź lekceważone sprawy. Inaczej odczytuję dzisiaj książkę Valerie Sperling *Sex Politics and Putin: Political Legitimacy in Russia* (2014), w której autorka opisywała rozmaite akty umacniające obrazy szowinistyczno-militarystycznej hipermęskości przywódcy Rosji. Zastanawiam się też czemu większość z przywoływanych przez nią sytuacji zazwyczaj przechodziła w międzynarodowej sferze publicznej bez większego echa, co najwyżej stając się okazją do internetowych żartów bądź wielokrotnie powielanych memów, na których prezydent Putin łowił ryby na Syberii i pozował z nimi do pamiątkowych fotografii, ratował ekipę telewizyjną przed atakiem ważącego ponad czterysta kilogramów tygrysa, prężył muskuły na koniu, jeździł na harleyu-davidsonie w towarzystwie rosyjskiego gangu motocyklowego, a także pilotował helikopter straży pożarnej, pomagając ratownikom spuszczać wodę na trawione przez pożar terytoria. Co prawda tuż po wybuchu wojny pożądanym publicznie kontrapunktem dla tego rodzaju toksycznych performansów płciowych stał się Wołodymyr Zełenski, ale z jednej strony sieć zalewały kadry z kampowo-queerowych teledysków, a z drugiej – narracja wokół niego zaraz skręciła w stronę tradycyjnych i stereotypowych ujęć męskości. Chwalono jego honor, waleczność, odwagę i poświęcenie dla

ojczyzny, tak jakby obrazy zdywersyfikowanych męskości mogły zaistnieć i bezproblemowo uzyskać legitymizację w sferze publicznej tylko wtedy, gdy występują w parze z bardziej hegemonicznymi wizerunkami niejako neutralizującymi ich potencjalnie subwersywny wydźwięk. Wszystko to wymaga jednak osobnego i złożonego namysłu.

Teksty publikowane w tym numerze nie stanowią bezpośredniej odpowiedzi na sytuację wojenną, ponieważ pisane były w zupełnie innym momencie i kontekście społeczno-politycznym. Mimo to wierzę, że mogą okazać się inspirującym prologiem do dalszej, pogłębionej rozmowy. Każdy z prezentowanych tutaj artykułów rzuca bowiem światło na kwestie rewizji męskości w polu teatru, filmu i sztuk performatywnych, proponuje alternatywne ujęcia badawcze i poddaje analizie zróżnicowane geopolitycznie projekty zarówno te historyczne, jak i te bardziej współczesne. Sądzę, że desperacko potrzebujemy dzisiaj więcej i więcej dialogujących ze sobą niebinarnych, inkluzyjnych, płynnych, hybrydowych, queerowych, zdekolonizowanych i – przede wszystkim – antyimperialnych modeli męskości, nowych obrazów i strategii jej reprezentacji oraz oduczania się kultu męskich autorytetów wzbudzających postrach i dzierżących władzę za pomocą terroru. Dlatego też – jako gościnnej redaktorce tego bloku – nie pozostaje mi nic innego, jak tylko zaprosić czytelników i czytelniczki „Didaskaliów. Gazety Teatralnej” do lektury i do dyskusji.

Wzór cytowania:

Tabak, Wiktoria, *Męskości w teatrze: mapowanie pola*, „Didaskalia. Gazeta Teatralna” 2022 nr 171, https://didaskalia.pl/pl/artykul/meskosci-w-teatrze-mapowanie-pola.

Autor/ka

Wiktoria Tabak

Wiktoria Tabak – absolwentka teatrologii w ramach MISH, doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UJ, gdzie przygotowuje rozprawę o ciągłości kolonialnej wizualności na przykładach reprezentacji uchodźczyń w sztukach wizualnych i performatywnych. Uczestniczka programu mentoringowego „Top Minds" organizowanego przez Polsko-Amerykańską Komisję Fulbrighta i Stowarzyszenie Top 500 Innovators. Stale współpracuje z „Didaskaliami. Gazetą Teatralną" i „Dialogiem".

Bibliografia

Sperling, Valerie, *Sex Politics and Putin: Political Legitimacy in Russia*, Oxford University Press, Oxford 2014.

Źródło: *https://didaskalia.pl/artykul/meskosci-w-teatrze-mapowanie-pola*